

Program międzyzakonnej formacji podstawowej na etapie junioratu - Kurs Formacji Juniorackiej

Co stało u początków Kursu Formacji Juniorackiej?

Na pewno była to realna potrzeba organizowania formacji podstawowej przez zgromadzenia zakonne, które wcześniej miały wiele nowych powołań, a z końcem XX wieku doświadczyły znacznego ich spadku. Organizowanie formacji dla dużej grupy juniorystek było łatwiejsze: zapraszano księdza do poprowadzenia formacji duchowej, osobno zapraszano wykładowców z dziedzin teologii i formacji ludzkiej, część zgromadzeń organizowała różne formy pracy warsztatowej dla juniorystek. Kiedy jednak w wielu zgromadzeniach liczba juniorystek znacznie się zmniejszyła, pojawiła się praktyczna trudność: jak do 3-4 sióstr zapraszać i księdza, i wykładowcę, i zaproponować formację ludzką w formie np. pracy w dynamice grupy, czyli warsztatów?

Drugim powodem, który braliśmy pod uwagę opracowując program międzyzakonnego junioratu, była pewna bezradność zgromadzeń zakonnych i mistrzyń wobec problemów natury osobowościowej (zwłaszcza niedojrzałości emocjonalnej) u osób rozpoczynających życie zakonne. Część kobiet zgłaszających się do zgromadzeń stosunkowo łatwo przyswajała reguły związane z rytmem modlitwy czy zlecaną pracą, natomiast w relacjach z innymi osobami we wspólnocie wykazywała cechy osobowości niedojrzałej. Taka niespójność między zewnętrznymi przejawami religijności a sposobem budowania relacji – z Bogiem, z osobami we

wspólnocie i z sobą samą – zagraża całemu procesowi formacji zakonnej, którego celem jest doprowadzenie osoby do spotkania z Chrystusem, poznanie przez nią własnych ograniczeń duchowych czy moralnych, wpisanie tych ograniczeń w Krzyż Chrystusa i dopiero wtedy budowanie wspólnoty życia w oparciu o rady ewangeliczne czystości, ubóstwa i posłuszeństwa.

Najnowsze dokumenty Kościoła podkreślają konieczność prowadzenia osoby w formacji do poznania samej siebie, uwzględniającego historię życia i realne motywacje, które stoją za jej decyzją o wejściu na drogę życia zakonnego. Dokument z roku 2021 nt. formacji prezbiterów – nie mamy, niestety, analogicznego dokumentu nt. formacji zakonnej - stwierdza, że szczególne znaczenie w formacji ma rozwój cech i cnót, które służą budowaniu odpowiedzialnych więzi międzyludzkich, ułatwiają spotkanie i dialog oraz nawiązywanie współpracy.

Dalej autorzy dokumentu piszą tak: „Rozwój wspomnianych postaw, przy pomocy różnych środków i narzędzi formacyjnych, stałby się łatwiejszy dzięki rozeznaniu ludzkiej historii kandydata, poprzez którą kształtowała się jego osobowość. Narodziny i dzieciństwo, okres dojrzewania i dorosłość, doświadczenia domu rodzinnego i innych środowisk, w których żył seminarzysta, m. in. wpływ postaci ojca i matki oraz pozostałych członków rodziny, a także sposób tworzenia relacji z innymi osobami i z otaczającym go światem, są cennym źródłem dla określenia ścieżek rozwoju oraz potencjalnego regresu bądź kryzysu, w celu zastosowania odpowiednich narzędzi pedagogicznych. W tym kontekście niezbędne będzie wprowadzanie kandydatów do poznania własnego wymiaru osobowego:

uczuć, potrzeb, przyzwyczajień, tendencji, szerokiej gamy uzdolnień i deficytów”¹.

Posługa formacyjna zgromadzeń czy samych mistrzyń nigdy nie jest przeciwko łasce powołania, którego suwerennym dawcą pozostaje Pan Bóg. Zadaniem formatów jest jednak rozeznanie, czy dana osoba nie popełnia błędu w swoim wyborze drogi życia, nie uwzględniając w wystarczającym stopniu swojej zdatności ludzkiej i duchowej do życia ślubami zakonnymi we wspólnocie z innymi osobami.

Od początku prac nad programem międzyzakonnego junioratu w centrum procesu formacyjnego umieściliśmy Słowo Boże. Tylko głos Pana Boga, przyjęty sercem, prowadzi osobę na głębiny poznania siebie i poznania miłości Boga. Można nawet powiedzieć, że źródło naszego powołania wytrysnęło, kiedy usłyszeliśmy w sercu głos powołującego nas Jezusa Chrystusa. Sięgając do starożytnej praktyki *lectio divina*, współcześnie przypominatej przez papieża, chcieliśmy w naszym programie zapewnić środowisko pogłębionej modlitwy, przeżywanej w pełnym milczeniu, potrzebnym po to, by móc usłyszeć głos Pana Boga. Kroki *lectio divina* – osobiste czytanie Słowa, odniesienie go do własnego życia w medytacji, udzielenie Panu Bogu odpowiedzi w oratio i trwanie w postawie adroacji Słowa w kontemplacji – są obecne na każdej sesji formacyjnej naszego Kursu. Prowadzenie osób formowanych do osobistego kontaktu ze Słowem zabezpiecza proces formacyjny przed jego naturalizowaniem: odczytanie powołania musi się dokonywać na drodze *lectio divina* (odczytania Bożego), a nie samej tylko *lectio humana* (odczytania ludzkiego).

¹„Droga formacji prezbiterów w Polsce. Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia”, nr 76.

Wchodząc w formację międzyzakonną, część z Was przeżywa może lęk o zachowanie tożsamości i specyfiki charyzmatu własnego zakonu czy zgromadzenia. Ten lęk może nie jest wprost uświadomiony, ale może powodować pewien dystans, może czasem opór wobec programu, który zostanie Wam zaproponowany. To, co nowe, nieznanne, zawsze rodzi w nas coś z lęku. Warto tę emocję sobie uświadomić i zapytać: Czego tak naprawdę ona dotyczy?

Formacja w duchu charyzmatu zgromadzenia, poznawanie jego historii i jego reguł jest ważną częścią wprowadzania osoby we wspólnotę, która już żyje tym charyzmatem. Ta część formacji jest podejmowana oddzielnie przez siostry mistrzynie ze swoimi juniorystkami. Lęk natomiast przed spotkaniem z innymi charyzmatami rodzi się, przynajmniej niekiedy, ze świadomości, że my sami bądź nasza wspólnota nie żyjemy w pełni charyzmatem własnego zgromadzenia, jakoś go zagubiliśmy pośród prac, które podejmujemy. A przecież podobne prace podejmują też inne zakony... Wejście we wspólną formację w ramach junioratu będzie nam stawiać pytanie o to, jak żyjemy charyzmatem własnego zakonu.

Kilka słów na temat dokumentów Kościoła, w których wprost jest mowa o wspólnej formacji różnych rodzin zakonnych.

W adhortacji apostolskiej *Vita consecrata* w roku 1994 św. Jan Paweł II zachęcił instytuty życia konsekrowanego do wzajemnej współpracy, aby „pomagały sobie nawzajem, starając się zrozumieć zamysł Boży, ukryty w obecnych doświadczeniach historii” (nr 53).

Św. Jan Paweł II pisał też o potrzebie „wykorzystywania wkładu najlepszych współpracowników z różnych Instytutów, aby tworzyć ośrodki służące

wszystkim, które nie tylko pomogą przezwyciężyć ewentualne ograniczenia, ale także zapewnią właściwy poziom formacji do życia konsekrowanego” (VC 53).

Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego wydała następnie *Instrukcję o współpracy Instytutów w dziedzinie formacji* (Rzym, 8 grudnia 1998). W dokumencie tym zdefiniowano pojęcie „międzyzakonnych centrów formacji”, przez które rozumie się różne formy współpracy w dziedzinie formacji między instytutami zakonnymi (por. nr 3).

Pisząc na temat formacji *na etapie profesji czasowej* (por. nr 17), autorzy *Instrukcji* podkreślili potrzebę szkolenia młodych osób zakonnych w aspekcie ich konsekracji, pogłębienia ich formacji duchowej, doktrynalnej i pastoralnej, jak również potrzebę dobrej znajomości środków, które prowadzą do ludzkiej i chrześcijańskiej dojrzałości: „Uwzględnić trzeba również nauki humanistyczne, które przyczyniają się do dojrzałości w Chrystusie osoby ludzkiej” (tamże, nr 17). Cele te mogą być realizowane w wyspecjalizowanych centrach studiów (przy wspólnym zamieszkaniu osób formowanych z różnych instytutów) lub na drodze kursów, które są bardziej dostępne dla sióstr profesek czasowych ze względu na krótki czas możliwego ich zaangażowania (por. tamże).

W *Instrukcji* podkreślono, że chociaż „główna odpowiedzialność za formację należy z mocy prawa do każdego Instytutu”, pożyteczna jest współpraca i solidarność w dziele formacji: „Formacja ma solidny wspólny korzeń. Jest nim działanie Boga Ojca, który formuje w osobie powołanej obraz swojego Syna” (tamże, nr 7).

„Międzypokoleniowy charakter centrów formacji wymaga podkreślania tych aspektów, które są wspólne dla wszystkich. Jednocześnie współpraca i solidarność wymagają poszanowania i docenienia różnorodności” (tamże, nr 9).

Program Kursu Formacji Juniorackiej

Program Kursu uwzględnia wymieniane w dokumentach Kościoła płaszczyzny formacji: formację ludzką (rozwój osobowości, poznawanie siebie w wymiarze psychicznym, zdolności do komunikowania się z grupą – podczas zajęć warsztatowych i rozmów indywidualnych), formację duchową (wprowadzenia do lectio divina, rekolekcje z towarzyszeniem, sakrament spowiedzi, okazja do rozmów w ramach kierownictwa duchowego), formację intelektualną (wykłady, lektury), formację do podejmowania apostołatu w ramach charyzmatu swojego instytutu (spotkania z mistrzyniami).

Tematy przewodnie kolejnych lat Kursu to: w roku pierwszym - wartość osoby, w drugim - powołanie, w trzecim - konsekracja, w czwartym – apostołstwo, i w piątym - Kościół.

Program poszczególnych sesji obejmuje:

- drogę modlitwy lectio divina
 - wykłady z zakresu antropologii, teologii życia zakonnego i psychologii
 - pracę w grupach warsztatowych
 - rozmowy formacyjne i spotkanie podsumowujące z własną mistrzynią
 - możliwość korzystania z sakramentu pojednania
- odrębny nurt zajęć dla sióstr formaterek

- ⇒ praca w grupie
- ⇒ indywidualne rozmowy z wybranym formatorem
- ⇒ spotkania zespołu formatorów

Program Kursu Formacji Juniorackiej, przygotowany w naszym ośrodku w Trzebini, jest realizowany drugi rok **na Ukrainie przez siostry należące do Kościoła grekokatolickiego**.

„Komunia, którą osoby konsekrowane są wezwane przeżywać, sięga dalej niż własna rodzina zakonna lub własny instytut. Otwierając się na komunię z innymi instytutami i z innymi formami życia konsekrowanego, mogą poszerzać komunię, odkrywać wspólne korzenie ewangeliczne i razem przeżywać z większą świadomością piękno własnej tożsamości w różnorodności charyzmatycznej, jak latorośle tego samego krzewu winnego” (nr 30).

Napotymane trudności:

1. nieobecności sióstr mistrzyń na zjazdach formacyjnych – jako ośrodek nie przejmujemy odpowiedzialności za formację od zgromadzenia – tworzymy środowisko formacyjne, którego częścią jest obecność mistrzyni juniorystek (blok poświęcony charyzmatowi własnego zgromadzenia, rozmowy indywidualne z juniorystkami);
2. korzystanie przez siostry mistrzynie z wykładów i pracy warsztatowej – aby mogły poznać treści, które podejmują juniorystki;
3. ograniczona liczba miejsc w naszym ośrodku (remont domu św. Józefa).